

Alius aliter

Sedemdeset let skladatelja Petra Kopača

Skladatelj Peter Kopač je diplomiral iz kompozicije in klavirja na Akademiji za glasbo v Ljubljani. Že petnajstletni deček je zapustil svoj rojstni kraj Jesenice na Gorenjskem in se posvetil študiju glasbe v Ljubljani. Kompozicijo je najprej študiral pri skladatelju Lucijanu Mariji Škerjancu (1900–1973), pozneje pri Urošu Kreku (1922–2008).

Peter Kopač ima posebno afiniteto tudi do klavirja, k čemur ga je znala že v času študija spodbujati njegova profesorica, pianistka Hilda Horak (1914–1995), kar se kaže predvsem v njegovih klavirskih skladbah. Skladateljev opus posega predvsem na področje komorne in solistične glasbe, zadnjih nekaj let pa ustvarja tudi za simfonični orkester. Njegova dela so izvajana po Evropi, v ZDA, Kitajski, Rusiji in Iranu. Večino jih je tiskalo Društvo slovenskih skladateljev, kjer sta izšli tudi dve samostojni plošči njegovih del, arhivsko pa jih je posnela tudi RTV Slovenija. V tem članku so izpostavljena le nekatera.

Peter Kopač, 2008.
(foto: Tomaž Lunder)

Študijska leta in vojaščina

Življenjska in ustvarjalna pot Petra Kopača sta neločljivo povezani. Študijska pot ga je zanesla v Ljubljano na študij glasbe k profesorju Lucijanu Mariji Škerjancu. Priznani slovenski skladatelj je pustil svoj pečat predvsem pri klavirski ustvarjal-

nosti svojega študenta. Tako je nastalo *12 preludijev za klavir* (1969/1970), ki so prvotno služili študijskemu namenu, nato pa postali največkrat izvajana skladba v glasbenih šolah in tudi na koncertnih odrih. Preobrat njegovega kompozicijskega stavka pomeni *Sonatina za flavto solo* (1972), v kateri ustvari iluzijo dvoglasja. To edinstveno izrazno novost doseže predvsem z načini igranja in hitrostjo izvedbe. Po zaslugi naše priznane flautistke Irene Grafenauer se je delo znašlo na mednarodnem koncertnem repertoarju in našlo pot tudi na glasbena tekmovanja kot obvezna skladba. Zvočno in oblikovno sta ti dve skladbi dokaj podvrženi tradiciji zvočne strukture in oblike, ki jima je skladatelj ostal zvest do danes.

Uroš Krek je svojega študenta pri skladanju spodbujal predvsem v vsebinskem pogledu, kar pomeni barvno pestrost zvoka, ki jo skladatelj doseže z instrumentacijo v orkestrski in komorni igri, s harmonsko-kompozicijskimi sredstvi in upoštevanjem narave inštrumenta v solistični zasedbi.

Pod mentorjevim vplivom je spoznal pesmi Omarja Hajama (1048–1131), staroperzijskega matematika, astronoma, filozofa in pesnika. Pritegnili sta ga predvsem pesnikova razmišljujoča lirika in arabska pesniška oblika rubajata. Tako je nastalo *Pet rubajatov Omarja Hajama za sopran in klavir* (1972–1976). Do danes so bili ti samospevi večkrat uspešno izvajani, izšli pa so tudi na zgoščenki s sopranistko Zlato Ognjanovič, ob klavirski spremljavi avtorja.

Leto 1976 je prelomno leto v skladateljevem življenju in ustvarjanju. Nadaljeval je s pisanjem (novembra 1975 začetega) obsežnejšega dela *Koncert za klavir in orkester* (1975–1981), s katerim naj bi zaključil svoja študijska leta, ustvaril si je družino, leto pa zaključil z odhodom na redno služenje vojaškega roka, kar je obeležil v drugem stavku *Koncerta*.

Koncert je doživel prvo izvedbo – radijski posnetek – šele leta 2019, in sicer v izvedbi pianista Klemena Golnerja, Simfoničnega orkestra RTV Slovenije, pod dirigentskim vodstvom Simona Krečiča. Ob tej priložnosti je pianist in skladatelj Igor Dekleva zapisal: »*Dragi kolega, še s svežimi vtisi – z veseljem sva poslušala Vaš koncert – ... klavir v ospredju, z ekspresionistično kadenco. Izjemno dober finale kot klimaks! ... lahko Vam samo čestitam – kdor čaka – dočaka ... po 37. letih!! Tudi Klemnu vsa priznanja in seveda maestru Krečiču. Lep pozdrav, Igor Dekleva z Alenko.*«

Skladatelj je kot eden zadnjih študentov obeh profesorjev začel ustvarjalno pot pod njunim vplivom, vendar je pozneje našel svojo, karakteristično, na kateri išče nove izrazne možnosti, vendar z že preizkušenim asketsko izbranim zvočnim materialom, od pentatonike, kromatične in celotonske lestvice do arhaičnih modusov, in modificiranimi ustaljenimi oblikami, kot je sonatna ali variacijska.

Delo v glasbeni šoli

Po končanem služenju vojaškega roka je moral misliti na zaposlitev, najprej je bil korepetitor na Srednji glasbeni in baletni šoli v Ljubljani – današnjem

Konservatoriju – , vendar je v njem tlela tudi želja po vrnitvi v rojstni kraj na Jesenice, kjer se je zaposlil kot učitelj klavirja in korepetitor, toda preselil se ni, vožnja iz Ljubljane pa je bila naporna. Ustvarjal je malo, nastalo je le nekaj komornih del.

Škofja Loka 1980

Leta 1980 se je odprlo mesto učitelja in korepetitorja v Glasbeni šoli Škofja Loka. Prijavil se je in tukaj tudi zaživel. V desetletju med 1980 in 1990 je nastala vrsta zanimivih solističnih in komornih del, kot je *Vox humana za orgle* (1983), ki jo je prvi izvedel naš priznani, zdaj že pokojni organist Hubert Bergant na Kogojevih dnevih v Kanalu ob Soči. Štiri leta pozneje je nastala *Sonata za klavir Glockenspiel* (1987), ki jo je izvajal in arhivsko posnel za RTV Slovenija celjski pianist Benjamin Govže. Izvajalec pravi o skladbi: »*Kaj pritegne pianistovo pozornost, da se loti nekega novega dela? V mojem primeru je to najprej bogastvo harmonij, karakter skladbe, dinamične gradacije, kjer nas skladatelj že v prvem stavku popelje v nekakšno katedralo, v razgiban in skrivnosten svet, ki pa s poznavanjem zgodovinskega ozadja dobi še neko drugo dimenzijo.*«

Naslednje leto je skladatelj ustvaril *Concertino za flavto in godala* (1988). Delo je arhivsko posnel slovenski flautist Aleš Kacjan z Godalnim orkestrom Slovenske filharmonije (1991). V ta čas sodi tudi *Sonata za flavto in harfo* (prva verzija 1994).

Poučevanje na Srednji glasbeni šoli v Celju (1996–2004)

Leta 1996 je skladatelja povabil takratni ravnatelj celjske Srednje glasbene šole Vid Marcen, da bi poučeval teoretične predmete. To je bil izziv, ki je pripomogel, kljub napornemu delu, k nastajanju glasbenih novitet. Kar tri zaporedna leta svojega ustvarjanja je posvetil glasbi za godala. Prvi izziv je bil *Godalni kvartet* (1998), ki ga je ob 50-letnici Glasbene šole Škofja Loka v kapeli škofjeloškega gradu izjemno uspešno izvedel Godalni kvartet Tartini, v zasedbi Črtomir Šiškovič in Romeo Drucker, violina, Aleksander Milošev, viola, in Miloš Mlejnik, violončelo.

Kopač je po naročilu Društva slovenskih skladateljev napisal tudi delo *Sonetuda za violino solo* (2000). Naslov namiguje na morebitno združitev glasbenih oblik etude in sonate. Izvedel jo je skladateljev sin Andrej na Noči slovenskih skladateljev na Bledu, jo arhivsko posnel za RTV Slovenija ter izdal na zgoščenki. Svojo ustvarjalno energijo je skladatelj včasih črpal tudi pri drugih umetnostih. *Tri slike Edvarda Muncha* (2001) za violino in klavir – *Krik, Ples življenja* in *Melanholija* – so nastale pod vtisom umetniških del norveškega simbolističnega slikarja Edvarda Muncha (1863–1944). Priljubljena skladba tako med izvajalci kot poslušalci je doživela številne izvedbe doma in v tujini.

Istega leta je skladatelj prebral knjigo belgijske pisateljice Marguerite Yourcenar (1903–1987) *Hadrijanovi spomini* (1951) in naslednjega leta napisal skladbo *Animula vagula blandula za pikolo, fagot in klavir* (2002). Skladatelj o svojem delu pravi: »Naročilo Društva slovenskih skladateljev, naj napišem skladbo za pikolo, fagot in klavir, je izzvalo v meni pričujočo zvočno podobo. Komunikacijo med tremi glasbeniki predstavlja zvočno izražanje z vnaprej določenimi pravili igre, ki jih postavi skladatelj in tistim nedorečenim in nenapisanim zvočnim izrazom, ki ga ustvarja le medsebojna igra dobro uglašanih glasbenikov.«

Potovanje v Ameriko

Sredi aprila leta 2005 je bila v Frye Art Museum Seattle, ki ima tudi koncertno dvorano s 150 sedeži, odprta razstava *Neue slowenische Kunst*. Ob tem dogodku je umetniški direktor muzeja, priznani ameriški flvtist Jeffrey Cohan, prišel na idejo, da bi v času odprtja razstave organiziral komorni koncert, izključno z deli slovenskih skladateljev. V program je poleg drugih slovenskih skladateljev uvrstil tudi Kopačevo delo. Skladatelj je bil povabljen v Seattle, kjer je imel tudi intervju na dveh radijskih postajah. Komorni koncert *Sounds of Slovenia* je bil 18. junija v Frye Art Museum, kjer je bila poleg drugih slovenskih del prvič izvedena tudi Kopačeva *Sonata za flavto in harfo Zaupna pisma* (2005). Izvajalca sta bila ameriški flvtist Jeffrey Cohan in priznana francoska harfistka Valerie Muzzolini. Frye Art dvorana je bila nabito polna, kar je za tovrstni koncert izreden uspeh. Program je bil zaigran vrhunsko. Zaradi izjemnega odziva izvajalcev in publike je skladatelj po koncertu dobil tudi tri naročila za nove skladbe. Istega leta so v Washingtonu izvajali tudi izbor iz *12. preludijev za klavir* in *Tri slovenske pesmi za sopran, flavto in klavir*. Poleg flvtista Jeffrey Cohana sta nastopila še ameriška sopranistka Kate Vetter Cane, ki je samospeve pela v slovenščini, in pianist Jeffrey Chappell. Časopis *Washington Post* je namenil briljantno kritiko obema skladbama in izvajalcem. Tri leta pozneje je bila *Sonata* izvajana tudi v Washingtonu na slovenski ambasadi v okviru prireditve *Embassy Concerts*.

Ravnatelj v Glasbeni šoli Škofja Loka (2007)

Leto 2007 je v skladateljevo življenje prineslo novo spremembo. Postal je ravnatelj Glasbene šole Škofja Loka. V tej funkciji je znal popestriti glasbeno življenje v šoli in mestu z novimi pristopi do glasbene kulture, nekaterimi širše zasnovanimi glasbenimi projekti in izvrstnim sodelovanjem na občinski, včasih tudi na državni in mednarodni ravni.

Skladba *Ein feste' Klang ist uns're Welt*, (v prevodu: *Krepko odzvanja ta naš svet*, 2012) za simfonični orkester, je nastala v začetku jeseni leta 2012, posvečena Martinu Keeserju, ravnatelju Glasbene šole Freising, in simfoničnemu orkestru

mesta Freising ob 40-letnici delovanja Glasbene šole Freising. Naslov skladbe simbolizira predanost glasbi in preko nje povezanost med ljudmi različnih narodov, izbira koralne teme za glavno temo skladbe pa predstavlja spomin na veliko zgodovino mesta Freising. Skladatelj se je, tokrat tudi v vlogi ravnatelja Glasbene šole Škofja Loka, udeležil koncerta pobratenega mesta in šole. V zahvalnem pismu je ravnatelj Martin Keeser med drugim zapisal: »*Tvoje delo je v Freisingu naredilo velik vtis. Veliko ljudi mi je znova in znova zatrjevalo, da je to fantastična, v srce segajoča kompozicija.*«

Župan Zierer je komponistu v zahvalo izročil freisinškega medveda.

Upokojitev (2018) in ustvarjanje

Leta 2018 se je skladatelj upokojil, vendar le kot ravnatelj glasbene šole, sicer pa je njegovo življenje z glasbo še zelo dejavno. Še naprej intenzivno deluje v Društvu slovenskih skladateljev, trenutno kot glavni urednik njihovih edicij, dejaven pa je tudi kot skladatelj, ki se zadnje čase posveča predvsem glasbi za orkester, saj so v dveh letih nastala kar tri nova dela: *Laude iz Cortone* (2019) na srednjeveške Marijine hvalnice iz Cortone, *Koncert za orgle in orkester* (2019) in sonata za klavir *Neizbežnost* (2018).

Ob skladateljevi 70-letnici je bil novembra 2019 v okviru Kristalnega abonmaja koncert skladateljevih komornih del, ki so ga izvedli priznani slovenski umetniki: Miloš Mlejn timer, violončelo, Jože Kotar, klarinet, Matej Zupan, flavta, Klemen Golner, klavir, Yasumichi Iwaki, viola, Ana Julija Mlejn timer, violina, in Andrej Kopač, violina. Po zaslugi programskega odbora Kristalnega abonmaja je projekt podprl tudi Tine Radinja, župan Občine Škofja Loka.

Kot gredo z roko v roki glasbeniki in glasbila, glasbene misli in zvočne podobe v njegovem delu s pomenljivim naslovom *Alius aliter* (2006), tako se odvijata tudi življenjska pot in ustvarjanje glasbe Petra Kopača.

Z županom Ziererjem ob podelitvi freisinškega medveda. Freising, 2013. (foto: Jaka Strajnar)

Z jubilejnega koncerta v Sokolskem domu; od leve: Jože Kotar, Miloš Mlejn timer, Peter Kopač in Yasumichi Iwaki. Škofja Loka, 2019. (foto: Aleksander Govekar)